

Tema: Vannressurser

Dette dokumentet gir en oversikt over hvordan skolen kan bruke Grønt Flagg temaet *Vannressurser* til å jobbe tverrfaglig med kompetansemålene i de nye læreplanene. I veilederen. «Grønt Flagg og fagfornyelsen» finnes det en liste over alle miljøtemaene vi har utarbeidet slike oversikter innen. Her beskriver vi også hvordan Grønt Flagg kan brukes som et verktøy i arbeidet med overordnet del av fagfornyelsen. I tabellen under har vi ikke tatt med kompetansemål i matematikk, norsk, engelsk og musikk ettersom disse kan dekkes gjennom arbeid med alle Grønt Flagg temaene.

Vi i Norge er heldige som har god tilgang på vann i forhold til andre land i verden. Ferskvann er uansett en begrenset, livsviktig naturressurs, og det er viktig å ha kunnskap om dette. Ved å velge *Vannressurser* som tema kan elever få oppgaver og gjennomføre prosjekter som omhandler vannressurser - hvorfor vi og andre arter trenger det, ulike former, situasjoner i andre land, energiforbruk og annet.

Gjennom Grønt Flagg temaet *Vannressurser* kan skolen jobbe med de tre gjennomgående tverrfaglige temaene «bærekraftig utvikling», «demokrati og medborgerskap», samt «folkehelse og livsmestring».

Kompetansemål	Prosjekteksampler	Tiltak/aktiviteter	Undervisningsmaterieill
<p>Naturfag: 2 trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - undre seg, utforske og lage spørsmål, og knytte dette til egne eller andres erfaringer - presentere funnene sine og beskrive hvordan eleven har kommet fram til dem - presentere egne ideer til teknologiske oppfinnelser - samtale om hvordan vi kan ta miljøbevisste valg og gjennomføre lokale miljøtiltak - utforske et naturområde i nærmiljøet og beskrive hvordan noen organismer er tilpasset området og hverandre - oppleve naturen til ulike årstider, reflektere over hvordan naturen er i endring, og hvorfor året deles inn på ulike måter i norsk og samisk tradisjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Vannressurser i Norge og andre deler av verden • Vannbesparende tiltak • Vann som energikilde 	<p>Flere muligheter for praktisk prosjektarbeid og/eller oppgaver, se lenker til undervisningsmaterieill</p> <p>Drikkevann i Norge: Hvordan skjer renseprosessene? Hvor kommer drikkevannet fra i deres område? Hva skjer med vannet etter dere har «brukt» det?</p>	<p>Vannkunnskap.no <i>Vannsekken, aktiviteter og oppgaver</i> https://vannkunnskap.no/vannsekken/</p> <p>Naturfagsenteret «vann» https://www.naturfag.no/tema/vis.html?tid=1997624 og «der mygg svømmer og døgnfluer lever lenge»</p>

Tema: Vannressurser

<p>- planlegge og gjennomføre undersøkelser av vær og himmelfenomener og sammenligne målinger, observasjoner og værtegn gjennom året</p> <p>4. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - undre seg, stille spørsmål og lage hypoteser og utforske disse for å finne svar - utforske et naturområde og drøfte bærekraftig bruk av området - bruke tabeller og figurer til å organisere data, lage forklaringer basert på data og presentere funn - sammenligne modeller med observasjoner og samtale om hvorfor vi bruker modeller i naturfag - utforske teknologiske systemer som er satt sammen av ulike deler, og beskrive hvordan delene fungerer og virker sammen - designe og lage et produkt basert på en kravspesifikasjon - utforske observerbare størrelser som fart og temperatur og knytte dem til energi - samtale om hva energi er, og utforske ulike energikjeder - utforske et naturområde og drøfte bærekraftig bruk av området - utforske og sammenligne ulike dyre- og plantearters tilpasninger til miljø og levesteder og drøfte hvorfor noen arter dør ut utforske og beskrive vannets kretsløp og gjøre rede for hvorfor vann er viktig for livet på Jorden <p>7. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglige fenomener, identifisere variabler og samle data for å finne svar - skille mellom observasjoner og slutninger, organisere data, bruke årsak-virkning-argumenter, trekke slutninger, vurdere feilkilder og presentere funn - gi eksempler på hvordan tradisjonell kunnskap har bidratt og bidrar til naturvitenskapelig kunnskap 		<p>Kartlegg vannforbruk i Norge: Forbruk i på skolen, i hjemmene, industri, institusjoner</p> <p>Undersøk vannets kretsløp</p> <p>Lær om vann i ulike former</p> <p>Undersøk ditt daglige forbruk av vann. Hva bruker du vann til i hverdagen?</p> <p>Undersøk skolens daglige forbruk av vann. Hva brukes vannet til i hverdagen?</p> <p>Utarbeid statistikk og analyser av vannforbruk hjemme og/eller ved skolen. Sammenlign forbruk i løpet av året</p> <p>Kartlegg vannbesparende tiltak hjemme eller ved skolen</p> <p>Undersøk mengden av rent drikkevann globalt.</p> <p>Undersøk sammenhengen mellom forbruk og vann. Finn ut hvor mye vann som går til produksjonen av en</p>	<p>https://www.naturfag.no/uopplegg/vis.html?tid=1119523</p> <p>Miljølære <i>Aktiviteter om vannressurser</i> https://www.miljolare.no/tema/vannressurser/ <i>og forsøpling av vannmiljøet</i> https://www.miljolare.no/aktiviteter/vann/ressurs/vr4/</p> <p>Miljøstatus.no <i>Fakta, data, bilder, grafer</i> https://miljostatus.miljodirektoratet.no</p> <p>Energisenteret <i>Jakten på den gode energi, korte informative videosnutter om vannkraft og andre fornybare energikilder</i> https://vimeo.com/energisenteret</p> <p>WWF Norge <i>Plast i havet</i> https://www.wwf.no/dyr-og-natur/hav-og-fiske/plast-i-havet</p> <p>Havforskningsinstituttet</p>
---	--	---	--

Tema: Vannressurser

<ul style="list-style-type: none"> - utforske, lage og programmere teknologiske systemer som består av deler som virker sammen - designe og lage et produkt basert på brukerbehov - reflektere over hvordan teknologi kan løse utfordringer, skape muligheter og føre til nye dilemmaer - utforske elektriske og magnetiske krefter gjennom forsøk og samtale om hvordan vi utnytter elektrisk energi i dagliglivet - gjøre rede for betydningen av biologisk mangfold og gjennomføre tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet i nærmiljøet - foreslå tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet i nordområdene og gi eksempler på betydningen av tradisjonell kunnskap i naturforvaltning - gjøre rede for jordas forutsetninger for liv og sammenligne med andre himmellegemer i universet - gjøre rede for hvordan det geologiske kretsløpet, platetektonikk og ytre krefter er med på å forme og endre ulike landskap <p>KRLE</p> <p>4. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - utforske og samtale om etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk <p>7. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - reflektere over eksistensielle spørsmål knyttet til menneskets levesett og levekår og klodens framtid <p>Samfunnskunnskap:</p> <p>2. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvikle og presentere samfunnsfaglege spørsmål - samtale om korleis ulike kjelder, inkludert kart, kan gi informasjon om samfunnsfaglege spørsmål 	<p>vare som elevene bruker, for eksempel en dongeribukse. Hvordan påvirker forbruket vårt i Norge tilgangen på vannressurser i andre land?</p> <p>Forslag til aktiviteter og miljøtiltak</p> <p>Iverksett tiltak for å redusere vannforbruket ved skolen</p> <p>Er det noe dere kan gjøre for å redusere bruken av vannressurser i andre land? For eksempel gjennom å praktisere bærekraftig forbruk.</p> <p>Lag en handlingsplan for å redusere forbruk av ting som krever vannressurser i landet det er produsert (f. eks arranger et byttemarked eller reparasjonsverksted)</p> <p>Vannprosjekt med globalt, nasjonalt eller lokalt perspektiv</p> <p>Eksperiment og/eller prosjektarbeid (se undervisningsmaterieell i neste kolonne)</p>	<p><i>Temasider</i></p> <p>https://www.hi.no/hi/temasider og «Livet i fjæra», avsluttet forskningsprosjekt, men ressursene er fortsatt tilgjengelige her: http://skoleportalen.imr.no/</p> <p>FN-Sambandet</p> <p><i>Statistikk, tilgang til rent drikkevann i ulike land</i></p> <p>https://www.fn.no/Statistikk/Rent-vann</p> <p>Nysgjerrigper</p> <p><i>Nysgjerrigpermetoden; tips til hvordan du kan gjennomføre et forskningsprosjekt med klassen din</i></p> <p>https://www.nysgjerrigper.no/laerer/nysgjerrigpermetoden/</p> <p>Klimaskolen.no</p> <p><i>Ressursside rettet med Oslo-skolen med flere gode tips til undervisningsmaterieell, inkludert «vann er liv»</i></p> <p>https://www.klimaskolen.no/undervisningsopplegg/vann-er-liv/</p>
---	--	---

Tema: Vannressurser

<ul style="list-style-type: none"> - utforske og beskrive kulturminne og kultur- og naturlandskapet i nærmiljøet - utforske og gi døme på korleis menneska påverkar klimaet og miljøet, og dokumentere korleis påverknadene kjem til syne i nærmiljøet - presentere og gi døme på rettar barn har i Noreg og verda, og kva barn kan gjere ved brot på desse rettane - utforske og gi døme på korleis menneske i ulike delar av verda påverkar livet til kvarandre <p>4 trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - utforske og presentere samfunnsfaglege spørsmål, søkje etter informasjon i ulike kjelder og vurdere kor nyttig informasjonen er til å belyse spørsmåla - beskrive kultur- og naturlandskap i Noreg og samtale om korleis historiske og geografiske kjelder, inkludert kart, kan gi informasjon om landskap - presentere menneskerettar og rettar barn har, og reflektere over kvifor desse rettane finst - utforske og gi døme på nokre sider ved berekraftig utvikling <p>7 trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - utforske og presentere ei global utfordring ved berekraftig utvikling og kva for konsekvensar ho kan ha, og utvikle forslag til korleis ein kan vere med på å motverke utfordringa og korleis samarbeid mellom land kan bidra - gjennomføre ei samfunnsfagleg undersøking og presentere resultatata ved hjelp av eigna digitale verktøy - beskrive geografiske hovudtrekk i ulike delar av verda og reflektere over korleis desse hovudtrekka påverkar menneska som bur der		<p>Vann og geografi: Studer innsjøer, elver og i nærmiljøet.</p> <p>Studer sammenhengen mellom vann og energi og besøk et vannkraftverk eller lignende</p>	
--	--	--	--

Tema: Vannressurser

<ul style="list-style-type: none"> - samtale om menneske- og likeverd og samanlikne korleis menneskerettane er blitt og blir varetekne i ulike land - presentere ei aktuell nyheits sak og reflektere over forskjellar mellom fakta, meiningar og kommersiell budskap i medie biletet <p>Kroppsøving</p> <p>2. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - leike og vere med saman med andre i aktivitet i varierte bevegelsesmiljø - utforske naturen i nærmiljøet med varierte aktivitetar til ulike årstider - forstå og praktisere turreglar og bruke klede etter vår og forhold i naturen - øve på trygg ferdsel ved vatn og på å kunne tilkalle hjelp <p>4 trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - utforske uteaktivitetar og samarbeide med andre under vekslende årstider i nærmiljøet - lage og bruke kart for å orientere seg i kjent terreng - øve på trygg og sporlaus ferdsel i naturen <p>7. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruke kart, digitale verktøy og teikn i naturen til å orientere seg i natur og nærmiljø - vurdere sikkerheit i uteaktivitet og naturferdsel og gjennomføre sjølvberging i vatn - bruke nærmiljøet og utforske lokale kulturar for friluftsliv - gjere greie for allemannsretten under ferdsel og opphald i naturen <p>Kunst- og håndverk</p>			
---	--	--	--

Tema: Vannressurser

<p>2. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - studere form gjennom å tegne, male og fotografere - undersøke egenskaper ved materialer og dele sanseerfaringer - vise fram og presentere objekter gjennom utstilling eller samling - bruke håndverksteknikker og håndverktøy i utforming av tre, leire og tekstil på en miljøbevisst og trygg måte <p>4. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - prøve ut ulike ideer og muligheter i gjenbruksmaterialer og formidle til andre hvordan man i egen hverdag kan bidra til å ivareta natur og miljø - bruke håndverktøy og sammenføringsteknikker i tre, leire og tekstil på en miljøbevisst og trygg måte - formidle og vise fram eget arbeid gjennom utstilling <p>7. trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> - bruke ulike håndverktøy og elektriske verktøy for å bearbeide og sammenføye harde, plastiske og myke materialer på en trygg og miljøbevisst måte - bygge og eksperimentere med stabile konstruksjoner - bruke ulike strategier for idéutvikling og problemløsning - analysere visuelle virkemidler i ulike medier og belyse et aktuelt tema gjennom foto eller infografikk - designe og lage en utstilling som viser fram prosess og produkt			
--	--	--	--